

BASME
FANTASTICE
RUȘEȘTI

Ivan Iakolevici Bilibin (1876–1942), cunoscut pictor și ilustrator rus, și-a găsit inspirația pentru lucrările care aveau să-i aducă faima în literatura populară. Bilibin a studiat pictura la școala lui Anton Ažbe din München, unde a descoperit curentul Art Nouveau, care avea să-l influențeze ulterior. După absolvire s-a angajat la Muzeul Rus al Maiestății Sale Alexandru III, ceea ce i-a prilejuit numeroase călătorii în nordul Rusiei, unde s-a familiarizat cu arta și literatura populară. În paralel, a început să fie interesat de grafică și design, colaborând cu diverse publicații și primind comenzi pentru ilustrație de carte. Bilibin a devenit cunoscut începând din 1899, odată cu publicarea primelor ilustrații dintr-o lungă serie dedicată basmelor rusești. Deși la scurtă vreme după Revoluția bolșevică din 1917 a părăsit Rusia și a trăit la Cairo, Alexandria, Paris, unde a lucrat, a expus și a încercat să exploreze noi modalități de expresie artistică, Bilibin s-a întors în cele din urmă în țară și la stilul care îl consacrase. Artistul și-a găsit sfârșitul în 1942, în timpul asediului Leningradului, când a refuzat să părăsească orașul.

Aleksandr Nikolaievici Afanasiev (1826–1871) a fost un slavist și etnograf rus care a cules și a publicat peste 600 de basme și povești populare rusești, ceea ce i-a adus, pe bună dreptate, un renume de care până la el nu s-au bucurat decât Frații Grimm. Câteva dintre minunatele basme adunate de Afanasiev în uriașa colecție de opt volume, tipărită între 1855 și 1867, l-au impresionat pe Ivan Bilibin, care le-a ilustrat, făcându-le astfel cunoscute dincolo de hotarele Rusiei.

PANA LA FINIST ȘOIMANUL

PASME FANTASTICE RUȘEȘTI

Ediție revăzută și adăugită

Ilustrații de Ivan Bilibin

În românește de
Passionaria Stoicescu
și Andrei Ivanov

Traducere revizuită de Alin Ivanov
Coperta: Angela Rotaru
Corector: Iulia Vladimirov
DTP: Radu Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2018, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Pana lui Finist Șoimanul: basme fantastice rusești / il. de I. Bilibin;
trad. din rusă de Passionaria Stoicescu și Andrei Ivanov. –
Ed. rev. și adăug. – București: Humanitas, 2018
ISBN 978-973-50-6195-1
I. Bilibin, Ivan (il.)
II. Stoicescu, Passionaria (trad.)
III. Ivanov, Andrei (trad.)
821.161.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

POVESTEA LUI IVAN-ȚAREVICI, A PĂȘĂRII-MĂIAȘTE ȘI A LUPULUI CENUȘIU

Într-un tărâm minunat, într-un loc îndepărtat trăia odată un țar pe nume Demian. Și avea trei fii: Petru, Vasili și Ivan. Dar avea și o grădină așa de plină cu de toate, că nici că mai găseai pe undeva, pe alte meleaguri la fel ca-n ea. Aici creșteau tot soiul de pomi scumpi și printre ei era și un măr care făcea mere de aur. Țarul ținea foarte mult la merele astea și le însemna numărul în fiecare zi. Și numai ce-și dădu el seama că cineva noaptea îi fura din mere. Seara se uita la pomul care făcea cele mai minunate fructe, iar dimineața era ca și cum n-ar fi fost. Niciun paznic nu reușise să-i țină piept hoțului. Și tot mereu așa, la fiecare răsărit, țarul se uita cum îi dispar merele din mărul iubit. Și de amărăciune nu mai bea, nu mai mânca, de dormit nu mai dormea, și într-o zi îi chemă pe cei trei fii la el și le spuse:

— Uite ce e, dragii mei! Care dintre voi va reuși să păzească grădina și să-l prindă pe hoț, aceluia îi voi da jumătate din împărăție, atât timp cât voi fi în viață, iar după ce n-oi mai fi, va lua și cealaltă jumătate care a rămas.

Fiii se învoiră și primul care plecă să păzească grădina fu țareviciul Petru. Cât se plimbă el prin grădină de cu seară nu văzu pe nimeni, după care se așeză pe iarba moale sub pomul cu mere de aur. Și cum s-a așezat, în somn a căzut. Și din măr, merele au dispărut.

Dimineața, îl întrebă țarul:

— Fiul meu iubit, nu-mi spui și mie ceva care să-mi aducă bucurie, nu l-ai văzut pe hoț cumva?

— Nu, tată! Toată noaptea treaz am stat, dar pe nimeni n-am aflat. Nu pot să înțeleg cum tot dispar merele.

Se gândi țarul – o fi un hoț pe care nu-l poți prinde. Și mai mult se întristă. Însă își puse speranțele în cel de-al doilea fiu.

În noaptea următoare se duse să păzească țareviciul Vasili. El se așeză sub pom și începu să se uite dacă nu cumva e cineva prin tufișuri. Și cum veni noaptea cea întunecată adormi buștean pe dată, că nimic nu mai zări sau auzi. Și merele iar dispărură fără urmă.

Dimineața, îl întrebă țarul:

— Fiul meu iubit, nu-mi spui și mie ceva să-mi aducă bucurie? Pe hoț nu l-ai văzut cumva?

— Nu, tată! Cât am putut de bine-am păzit, geană pe geană n-am lipit, dar n-am zărit pe nimeni și nici n-am simțit să fi fost cineva pe aproape, iar merele de aur tot au dispărut.

Și mai mult se întristă țarul. În a treia noapte, se duse să păzească țareviciul Ivan. Începu el să se plimbe printre pomi, se temu chiar să se așeze, ca să nu adoarmă. Stătu el de pază o oră, două, trei. I se făcu somn și se frecă la ochi cu niște rouă. Și uite așa trecu o jumătate de noapte și, deodată, ceva începu să strălucească în depărtare. Flacăra drept spre el zbura și în grădină se luminea ca ziua. Coborî Pasărea-măiastră, se așeză pe un ram și începu să ciugulească merele de aur. Țareviciul Ivan se strecură binișor înspre pom și apucă pasărea de coadă. Ea se dezmetici îndată și-și luă zborul, lăsând în mâna flăcăului o pană din coada ei.

Dimineața, numai ce se trezise țarul că Ivan-țarevici se duse la el și îi povesti ce hoț îi apăruse în față și îi arătă pana din coada Păsării-măiastre. Țarul se bucură că mezinul reușise măcar să-i smulgă o pană, o luă și o ascunse în odăile lui. Din clipa în care Pasărea-măiastră nu se mai arată în grădină, țarul începu să mănânce, să bea și să doarmă. Se uită el ce se uită la pană, se tot gândi la Pasărea-măiastră și ce-i veni în cap: să-și trimită feciorii după ea. Îi chemă la el și le spuse:

— Dragii mei feciori, dacă ați pune șaua pe niște cai buni și ați cutreiera prin largul lumii, ați mai vedea și voi alte locuri și poate ați da pe undeva de Pasărea-măiastră ca să mi-o aduceți aici, că de nu, iar o să vină și o să ne fure merele!

Feciorii cei mari se închinară în fața părintelui, se pregătiră de plecare, puseră șaua pe cei mai buni cai, îmbrăcară cele mai domnești straie de război și purceseră la drum lung, să dea de urma Păsării-măiastre, însă țarul îl opri pe fiul cel mic să plece, că era prea tânăr. Ivan-țarevici începu să-l roage cu lacrimi în ochi să-i dea și lui drumul și, într-un final, țarul se înduplecă. Puse Ivan șaua pe un cal domnesc și merse mult timp, puțin timp, cine să mai știe! Și ajunse el la o răscruce, de unde se despărteau trei drumuri, și pe o piatră scria:

„Cine o va lua drept înainte, aceluia i se va face foame și frig; cine o va lua la dreapta, acela va rămâne viu și sănătos, dar calul îi va pieri; și cine o va lua la stânga, acela va fi ucis, dar calul îi va rămâne viu“.

Uitându-se mezinul la ce era scris acolo, se tot gândi pe unde să o ia, și într-un sfârșit o apucă la dreapta, ca să rămână viu. Și merse el o zi, merse două, merse trei, și ajunse la o pădure deasă. Afară se înserase și, deodată, un lup mare, cenușiu, sări din tufișuri și se aruncă înspre calul lui Ivan-țarevici. Și nici n-apucă el să scoată sabia, că lupul sfășie calul în două și dispăru fără urmă în tufișuri.

Se întristă Ivan-țarevici: ce-o să facă el acum fără cal? Și plecă pe jos. Și merse o zi, două, trei, și îl cam luă foamea. Obosise de nu mai putea și se așeză pe iarba moale, să se odihnească. Și, deodată, de unde nu se-aștepta, îi sări în cale lupul cenușiu și îi spuse:

— Ce te-ai întristat așa, Ivan-țarevici? De ce stai cu capul în pământ?

— Păi, cum să nu mă întristez, lupule cenușiu? Unde să mă mai duc fără calul meu cel bun?

— Tu singur ți-ai ales drumul. Și-mi pare rău de tine. Hai, spune-mi, unde te duci, încotro vrei s-o apuci?

— M-a trimis tătuca să prind Pasărea-măiastră, care-a furat merele de aur din grădina noastră.

— Ehe, călare pe calul ce drag ți-era, n-ai fi ajuns în veci la ea. Numai eu știu unde trăiește. Pe spinarea mea suie-te mai bine și zdravăn te ține. Acum, dacă ți-am mâncat calul, o să te slujesc cu dreptă credință.

Încălecă Ivan-țarevici pe lupul cenușiu și acesta porni în goana mare: sub labela lui văi și munți lăsa și cu coada le tot mătura. Merșeră ei cât merșeră și ajunseră la un zid de piatră. Lupul se opri și îi spuse:

— Ei, Ivan-țarevici, sări peste zidul ăsta și, după el, o să fie o grădină, iar acolo e Pasărea-măiastră într-o colivie de aur. Gărzile dorm toate, tu doar să prinzi hoța merelor furate și să nu cumva să atingi colivia de aur, că va fi de rău.

Îl ascultă Ivan-țarevici pe lupul cenușiu, sări peste zidul de piatră, coborî în grădină și văzu Pasărea-măiastră în colivia de aur. O scoase din colivie și, când să se întoarcă, se răzgândi: „De ce oare am luat eu Pasărea-măiastră fără colivie, ca s-o duc în sân? Și ce frumoasă-i colivia, bătută toată-n diamante“. Uită ce-i spusese lupul cenușiu, se întoarse și numai ce apucă acea colivie de aur, că se porni un vuiet puternic în toată grădina. Erau strune-ascunse toate, cu sfârleze atârinate care porneau de la colivie.

Gărzile se sculară, în grădină alergară, pe Ivan îl înșfăcară, mâinile la spate i le legară și-l duseră plocon la țarul lor, Afron. Țarul se supără rău pe Ivan-țarevici și strigă către el:

— Cine ești tu? De pe ce pământuri vii? Cine ți-e tată și cum te cheamă?

Ivan-țarevici îi răspunse:

— Sunt fiul țarului Demian și mă cheamă Ivan-țarevici. Pasărea-măiastră a ta și-a făcut un obicei să zboare la noi în grădină și să dea iama-n ea. Toată noaptea a tot furat mere de aur din pomul iubit al țarului Demian, tatăl meu. Iar el m-a trimis pe mine să o prind și să i-o aduc.

— Ivan-țarevici, îi vorbi țarul Afron, mai bine ai fi venit la mine și mi-ai fi cerut cinstit Pasărea-măiastră să ți-o dau, iar eu ți-aș fi dăruit-o tot așa de cinstit sau ți-aș fi oferit-o pe ceva. Acum însă voi da drumul larg gonacilor din toată împărăția și o să fac să meargă vestea rea despre tine, cum că țareviciul este un hoț. Hai, treacă de la mine! Ascultă,

ȚUPRINȘ

Povestea lui Ivan-țarevici, a Păsării-măiastre și a lupului cenușiu	5
Maria Morevna	17
Preafrumoasa Vasilisa	29
Crăiasa-broască	41
Rățușca cea albă	51
Surioara Aleonușka și frățiorul Ivanușka.	57
Pana lui Finist Șoimanul	63

